

Sygn. akt V KK 462/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 17 lutego 2015 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jarosław Matras (przewodniczący)

SSN Jerzy Grubba

SSN Andrzej Ryński (sprawozdawca)

Protokolant Katarzyna Wełpa

w sprawie **J. K.**

w przedmiocie wyroku łącznego

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na posiedzeniu w trybie art. 535 § 5 k.p.k.

w dniu 17 lutego 2015 r.,

kasacji, wniesionej przez Prokuratora Generalnego na korzyść skazanego

od wyroku Sądu Okręgowego w Ś.

z dnia 15 stycznia 2014 r., zmieniającego wyrok łączny Sądu Rejonowego w W.

z dnia 19 września 2013 r.,

uchyla zaskarżony wyrok w części utrzymującej w mocy wyrok łączny Sądu Rejonowego w W., w odniesieniu do kary łącznej pozbawienia wolności orzeczonej w pkt II i w tym zakresie przekazuje sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Ś. w postępowaniu odwoławczym.

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy w W. wyrokiem łącznym z dnia z dnia 19 września 2013 r., sygn. ... 516/13 w stosunku do J. K., skazanego prawomocnymi wyrokami jednostkowymi:

1. Sądu Rejonowego w C. z dnia 25 czerwca 1996 r., sygn. akt ... 673/96 za występki z art. 208 d.k.k. w zw. z art. 58 d.k.k., popełniony w dniu 13 lutego 1996 r. na karę roku pozbawienia wolności oraz grzywny w wymiarze 600 zł;
2. Sądu Rejonowego w C. z dnia 24 kwietnia 1998 r., sygn. akt ... 131/98 za występki z art. 210 § 1 d.k.k. w zw. z art. 60 §1 d.k.k., popełniony w dniu 28 października 1997 r., na karę 3 lat pozbawienia wolności oraz grzywnę w wymiarze 300 złotych;
3. Sądu Rejonowego w C. z dnia 17 listopada 2005 r., sygn. akt ... 1199/05 za występki z art. 178a § 1 k.k., popełniony w dniu 8 czerwca 2005 r., na karę 6 miesięcy pozbawienia wolności, a ponadto wymierzono mu środek karny - zakaz prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych w ruchu lądowym na okres 2 lat;
4. Sądu Rejonowego w C. z dnia 31 października 2006 r., sygn. akt ... 700/06 za występki z art. 178a § 1 k.k., popełniony w dniu 19 maja 2006 r., na karę roku pozbawienia wolności, a ponadto wymierzono mu środek karny - zakaz prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych i rowerowych w ruchu lądowym na okres 2 lat;
5. Sądu Rejonowego w C. z dnia 5 grudnia 2006 r., sygn. akt ... 780/06 za występki z art. 278 § 1 k.k., popełniony w dniu 26 czerwca 2006 r., na karę 10 miesięcy pozbawienia wolności oraz grzywnę w wymiarze 50 stawek dziennych po 10 zł każda (w sprawie tej kara pozbawienia wolności była warunkowo zawieszona na okres próby wynoszący 3 lata, a następnie zarządzono jej wykonanie);
6. Sądu Rejonowego w C. z dnia 19 maja 2009 r., sygn. akt ... 274/09 za występki z art. 289 § 1 k.k. popełniony w dniu 7 lutego 2008 r. na karę 6 miesięcy pozbawienia wolności oraz grzywnę w wymiarze 50 stawek dziennych przy przyjęciu wartości jednej stawki na 10 zł (faktycznie kara pozbawienia wolności została warunkowo zawieszona na okres 2 lat próby);
7. Sądu Rejonowego w C. z dnia 16 lutego 2010 r., sygn. akt ... 282/10 za występki z art. 279 § 1 k.k., popełniony w dniu 21 kwietnia 2009 r., na karę roku i 3 miesięcy pozbawienia wolności oraz grzywnę w wymiarze 100 stawek dziennych

przy przyjęciu wartości jednej stawki na 10 zł; (faktycznie kara pozbawienia wolności została warunkowo zawieszona na okres 3 lat próby, a następnie zarządzona do wykonania na podstawie art. 75 § 2 k.k.);

8. Sądu Rejonowego w C. z dnia 10 sierpnia 2010 r., sygn. akt ... 563/10 za występki z art. 160 § 1 k.k. w zw. z art. 157 § 2 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k., popełniony w dniu 1 maja 2010 r., na karę 5 miesięcy pozbawienia wolności;

9. Sądu Rejonowego w W. z dnia 9 sierpnia 2012 r., sygn. akt ... 286/12 za występki z art. 178a § 4 k.k. w zw. z art. 64 § 1 k.k., popełniony w dniu 27 grudnia 2011 r., na karę 4 miesięcy pozbawienia wolności, a ponadto wymierzono mu środek karny - zakaz prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych w ruchu lądowym na okres 6 lat;

10. Sądu Rejonowego w C. z dnia 20 września 2012 r., sygn. akt ... 460/12 za występki z art. 178a § 1 i § 4 k.k., popełniony w dniu 17 lutego 2012 r., na karę 8 miesięcy pozbawienia wolności, a ponadto wymierzono mu środek karny - zakaz prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych i rowerowych w ruchu lądowym na okres 4 lat, na podstawie art. 85 k.k. w zw. z art. 86 § 1 k.k.,

połączył: kary pozbawienia wolności orzeczone J. K. wyrokami, o których mowa w punktach 4 i 5 części wstępnej wyroku i wymierzył mu karę łączną roku i 10 miesięcy pozbawienia wolności (pkt I), kary pozbawienia wolności, a niezależnie od tego kary grzywny orzeczone J. K. wyrokami, o których mowa w punktach 6 i 7 części wstępnej wyroku i wymierzył mu kary łączne: roku i 6 miesięcy pozbawienia wolności oraz grzywny w wymiarze 130 stawek dziennych, licząc wartość jednej stawki dziennej na 10 zł (pkt II), kary pozbawienia wolności orzeczone J. K. wyrokami, o których mowa w punktach: 9 i 10 części wstępnej wyroku i wymierzył mu karę łączną 10 miesięcy pozbawienia wolności (pkt III).

Nadto na podstawie art. 572 k.p.k. umorzył postępowanie karne w części dotyczącej kar wymierzonych wyrokami wymienionymi w punktach: 1, 2, 3 i 8 części wstępnej wyroku. Natomiast rozstrzygnął w przedmiocie kosztów procesu.

Od powyższego wyroku łącznego apelację wywiódł obrońca skazanego w części dotyczącej orzeczenia o karach łącznych, w której zarzucił rażąco ich niewspółmierność poprzez zastosowanie zasady asperacji (k. 98-100). Podnosząc

ten zarzut skarżący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i zastosowanie zasady pełnej absorpcji.

Wyrokiem z dnia 15 stycznia 2014 r., sygn. ... 894/13 Sąd Okręgowy w Ś. zmienił zaskarżony wyrok w ten sposób, że uchylił punkt I jego części dyspozytywnej i na podstawie art. 572 k.p.k. umorzył postępowanie o wydanie wyroku łącznego w zakresie kar pozbawienia wolności wymierzonych skazanemu J. K. wyrokami Sądu Rejonowego w C. z dnia 31 października 2006 r., sygn. akt ... 700/06 i z dnia 5 grudnia 2006 r., sygn. akt ... 780/06 opisanymi jak w punkcie IV i V części wstępnej i w tym zakresie wydatkami sądowymi w sprawie obciążył Skarb Państwa, zaś w pozostałej części zaskarżony wyrok utrzymał w mocy.

Wskazany wyrok Sądu Okręgowego w Ś. został zaskarżony kasacją przez Prokuratora Generalnego na podstawie art. 521 § 1 k.p.k., który zarzucił orzeczeniu Sądu odwoławczego na zasadzie art. 523 § 1 k.p.k., art. 526 § 1 k.p.k. i art. 537 § 1 i 2 k.p.k., rażące i mające istotny wpływ na treść orzeczenia naruszenie przepisów prawa procesowego - art. 433 § 1 k.p.k. i art. 440 k.p.k., polegające na dokonaniu nienależytej kontroli odwoławczej i utrzymaniu w mocy rażąco niesprawiedliwego wyroku sądu pierwszej instancji, wydanego z naruszeniem przepisów prawa materialnego, to jest art. 89 § 1a k.k. w zw. z art. 4 k.k., wskutek połączenia skazanemu J. K. kar pozbawienia wolności orzeczonych wyrokami Sądu Rejonowego w C.: z dnia 19 maja 2009 r., sygn. akt ... 274/09 i z dnia 16 lutego 2010 r. sygn. akt ... 282/10 z warunkowym zawieszeniem ich wykonania i wymierzeniu kary łącznej roku i 6 miesięcy pozbawienia wolności oraz grzywny w wysokości 130 stawek dziennych, przy ustaleniu wysokości jednej stawki dziennej na 10 zł, podczas gdy w sprawie o sygn. akt ... 282/10 zarządzono wykonanie warunkowo zawieszanej kary pozbawienia wolności, a czyny jednostkowe zostały popełnione przed dniem 8 czerwca 2010 r., co wykluczało tym samym możliwość orzeczenia kary łącznej pozbawienia wolności bez warunkowego zawieszenia.

Powołując się na powyższe skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku w części utrzymującej w mocy wyrok łączny Sądu Rejonowego w W., sygn. ... 516/13, oraz uchylenie wyroku łącznego tegoż Sądu w zakresie pkt II jego części dyspozytywnej i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja Prokuratora Generalnego okazała się zasadna w stopniu oczywistym, natomiast zaprezentowane w niej poglądy prawne, nie pozwalają w pełni zaakceptować wniosku końcowego, co jednak nie eliminuje możliwości rozpoznania wywiedzionej skargi na posiedzeniu w trybie art. 535 § 5 k.p.k., z uwagi na widoczną trafność podniesionych uchybień, których dopuścił się Sąd odwoławczy w ramach kontroli instancyjnej wyroku łącznego Sądu I instancji.

Rację ma Prokurator Generalny, że przy analizie prawomocnych skazań J. K. dla stwierdzenia, które z wyroków jednostkowych powinny być objęte wyrokiem łącznym i w jakim zakresie, Sąd Rejonowy w W. nie dostrzegł, iż orzeczona wyrokiem Sądu Rejonowego w C. z dnia 16 lutego 2010 r., sygn. akt ... 282/10 kara roku i 3 miesięcy pozbawienia wolności za występki z art. 279 § 1 k.k.; popełniony w dniu 21 kwietnia 2009 r., została warunkowo zawieszona na okres próby 3 lat na podstawie art. 69 § 1 i 2 k.k. i art. 70 § 2 k.k., zaś postanowieniem z dnia 7 czerwca 2011 r.; w sprawie ...1711/11 Sąd ten zarządził jej wykonanie na podstawie art. 75 § 2 k.k. Orzeczenie to stało się prawomocne z dniem 10 września 2011 r. (k. 136, 160-161, 165 akt Sądu Rejonowego w C., sygn. ... 282/10). Jednocześnie ze wstępnej części wyroku łącznego Sądu I instancji wynika, że Sąd ten nie zauważył, iż kara 6 miesięcy pozbawienia wolności orzeczona wyrokiem Sądu Rejonowego w C. z dnia 19 maja 2009 r., sygn. akt ... 274/09 za występki z art. 289 § 1 k.k. popełniony w dniu 7 lutego 2008 r. została na podstawie art. 69 § 1 i 2 k.k. i art. 70 § 1 pkt. 1 k.k. warunkowo zawieszona na okres 2 lat próby. Nadto analiza akt tej sprawy dowodzi, iż w czasie okresu próby, a także dalszych 6 miesięcy nie doszło do wydania orzeczenia w przedmiocie zarządzenia wykonania kary warunkowo zawieszanej. Wprawdzie kwestia ta była rozważana, jednakże prawomocnym postanowieniem z dnia 5 kwietnia 2011 r. Sąd Rejonowy w C., sygn. akt ...1371/11, stwierdził brak podstaw do zarządzenia wykonania tejże kary na podstawie art. 75 § 2 k.k. (k. 41 – 42, 60 - 61 akt o sygn. ... 274/09). Z akt Sądu Rejonowego w C. o sygn. ... 274/09 wynika ponadto, że skazany nie zrealizował obowiązku zapłaty grzywny wymierzonej tym wyrokiem, co powoduje, iż mimo upływu okresu wskazanego w art. 75 § 4 k.k., nie doszło do zatarcia skazania wobec J. K., stosownie do dyspozycji art. 76 § 2 k.k. (k. 9-10, 50 akt zastępczych Sądu Rejonowego w C. o sygn. ... 274/09). Nie budzi również wątpliwości, że czyny

objęte wyrokami jednostkowymi Sądu Rejonowego w C.: z dnia 19 maja 2009 r., sygn. akt ... 274/09 oraz z dnia 16 lutego 2010 r., sygn. akt ... 282/10 zostały popełnione przed dniem 8 czerwca 2010 r., a zatem przed wejściem w życie art. 89 § 1 a k.k., dodanego przez art. 1 pkt 19 lit. b ustawy z dnia 5 listopada 2009 r. o zmianie ustawy - Kodeks karny ustawy - Kodeks postępowania karnego, ustawy - Kodeks karny wykonawczy, ustawy- Kodeks karny skarbowy oraz niektórych innych ustaw (Dz.U.2009.206.1589), który w razie skazania za zbiegające się przestępstwa na kary pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem ich wykonania zezwala sądowi na orzeczenie w wyroku łącznym kary łącznej pozbawienia wolności bez warunkowego zawieszenia jej wykonania. Natomiast obowiązujący na datę popełnienia przestępstw objętych wskazanymi wyżej wyrokami jednostkowymi art. 89 § 1 k.k. pozwalał wówczas na orzeczenie kary łącznej w wyroku łącznym w razie skazania za zbiegające się przestępstwa na kary pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem i bez warunkowego zawieszenia ich wykonania, tylko przez orzeczenie kary łącznej z warunkowym zawieszeniem jej wykonania (zob. uchwała SN z dnia 27 marca 2001 r., I KZP 2/01, OSNKW 2001/5-6/41). Dopiero uzupełnienie tego przepisu o § 1a - z dniem jego wejścia w życie - poszerzyło możliwość orzekania w wyroku łącznym bezwzględnej kary łącznej pozbawienia wolności niezależnie od faktu czy którakolwiek z kar jednostkowych pozbawienia wolności podlegających łączeniu została warunkowo zawieszona, jednak pod warunkiem, że prawomocne skazania dotyczą przestępstw popełnionych po dniu 7 czerwca 2010 r.

Powyższe uchybienia również umknęły uwadze Sądu Okręgowego w Ś., który w zakresie orzeczenia kary łącznej pozbawienia wolności o charakterze bezwzględnym obejmującej prawomocne skazania w sprawach ... 274/09 i ... 282/10 Sądu Rejonowego w C. (pkt. II wyroku łącznego), zaskarżony wyrok utrzymał w mocy mimo, że wspomniana kara łączna orzeczona w wyroku łącznym Sądu I instancji powstała z połączenia kar pozbawienia wolności, z których jedna została warunkowo zawieszona, w sytuacji gdy ze względu na układ temporalny dat przestępstw objętych przywołanymi wyrokami jednostkowymi stosowanie art. 89 a § 1 k.k. jako normy o charakterze materialnoprawnym było niedopuszczalne z uwagi na reguły intertemporalne określone w art. 4 § 1 k.k. (zob. uchwała SN z dnia

28 listopada 2013 r., I KZP 13/13, OSNKW 2013/12/100, wyrok SN z dnia 9 stycznia 2015 r., IV KK 224/14, LEX nr 1622330). Biorąc pod uwagę, że apelacja w tej sprawie została wniesiona na korzyść skazanego, Sąd odwoławczy w odniesieniu do prawomocnych skazań opisanych w pkt. II wyroku łącznego, powinien był rozważyć możliwość orzeczenia wobec J. K. kary łącznej pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na zasadach określonych w art. 89 § 1 k.k. w zw. z art. 69 § 1 k.k., zaś przy stwierdzeniu braku podstaw do zastosowania art. 69 k.k., na podstawie art. 572 k.p.k. uchylić zaskarżony wyrok w części i umorzyć postępowanie o wydanie wyroku łącznego co do objęcia nim prawomocnych skazań J. K. wyrokami Sądu Rejonowego w C. w sprawach ... 274/09 i ... 282/10.

Wprawdzie apelacja obrońcy skazanego dotyczyła jedynie rozstrzygnięcia o karze, a zatem nie kwestionowała wskazanych wyżej uchybień Sądu I instancji, jednak zgodnie z treścią art. 433 § 1 k.p.k., w jego aktualnym brzmieniu, sąd odwoławczy rozpoznaje sprawę w granicach środka odwoławczego, a w zakresie szerszym o tyle, o ile ustawa to przewiduje. Oznacza to, że zakres kontroli odwoławczej wyznaczają nie tylko granice środka odwoławczego ale również te przepisy, które pozwalają na orzekanie niezależnie od granic zaskarżenia i podniesionych zarzutów, a zatem normy wynikające z treści art. 434 § 2, 435, 439, 440 i 455 k.p.k.

W analizowanej sprawie Sąd I instancji wymierzył skazanemu w pkt. II wyroku łącznego karę łączną pozbawienia wolności bez warunkowego zawieszenia jej wykonania, przy braku podstawy normatywnej do takiego postąpienia, a tym samym naruszył przepisy prawa materialnego, tj. art. 4 § 1 k.k. w zw. z art. 89 § 1 a k.k. Charakter tego uchybienia oraz jego istotny wpływ na treść wyroku Sądu I instancji pozwala wyprowadzić wniosek o rażącej niesprawiedliwości tej części wyroku łącznego. Zatem, trafne jest stanowisko autora kasacji, że Sąd odwoławczy w sposób rażący naruszył dyspozycję art. 433 § 1 k.k. w zw. z art. 440 k.p.k., ponieważ wbrew obowiązkowi wyznaczonemu treścią art. 440 k.p.k. nie zbadał czy utrzymanie w mocy zaskarżonego orzeczenia byłoby rażąco niesprawiedliwe, co przy prawidłowej kontroli instancyjnej zaskarżonego wyroku oraz układzie procesowym w postaci apelacji wniesionej na korzyść skazanego, umożliwiłoby

Sądowi odwoławczemu, w trybie tego przepisu, dokonanie niezbędnych zmian zaskarżonego wyroku Sądu I instancji poza granicami zaskarżenia i podniesionych zarzutów (por. wyrok SN z dnia 26 marca 2013 r. sygn. V KK 10/13, LEX nr 1293866).

Z tego powodu Sąd Najwyższy rozpoznając kasację w granicach przewidzianych w art. 536 k.p.k., na podstawie art. 537 § 2 k.p.k., uchylił zaskarżony wyrok jedynie w części utrzymującej w mocy wyrok łączny Sądu Rejonowego w W., sygn. akt ... 516/13, w odniesieniu do kary łącznej pozbawienia wolności orzeczonej w pkt. II i w tym zakresie przekazał sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Ś. w postępowaniu odwoławczym, ponieważ art. 440 k.p.k. pozwala na skorygowanie uchybień zawartych w orzeczeniu Sądu I instancji na korzyść oskarżonego już na etapie postępowania odwoławczego, bez potrzeby wydania orzeczenia o charakterze kasatoryjnym.

W postępowaniu ponownym Sąd odwoławczy orzekając w trybie art. 440 k.p.k., przy rozstrzygnięciu możliwości objęcia wyrokiem łącznym prawomocnych skazań J. K. wyrokami Sądu Rejonowego w C. w sprawach ... 274/09 i ... 282/10, stosownie do treści art. 442 k.p.k., uwzględni przedstawione wyżej zapatrywania prawne, mając na uwadze zakres obowiązywania pośredniego zakazu *reformationis in peius* (art. 443 k.p.k.).

O kosztach sądowych postępowania kasacyjnego Sąd Najwyższy rozstrzygnął na podstawie art. 638 k.p.k.